

องค์ความรู้ ภาษาวัฒนธรรม โดยสำนักงานราชบัณฑิตยสภา

ดอกแอมกะพรุน

ถ้าเอ่ยคำว่า “แอมกะพรุน” หลายคนคงนึกถึงสัตว์น้ำที่มีลักษณะคล้ายร่มลำตัวโปร่งใส พบลอยอยู่ในทะเล บางชนิดมีพิษ บางชนิดรับประทานได้ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๕ ได้ให้นิยามแอมกะพรุนไว้ว่า สัตว์น้ำไม่มีกระดูกสันหลังหลายชนิดในไฟลัม Cnidaria ลำตัวคล้ายร่มลักษณะเป็นวง ปากอยู่ด้านล่าง มีอวัยวะคล้ายหนวดรอบปาก เช่น แอมกะพรุนจานหรือแอมกะพรุนหนัง ซึ่งกินได้ ส่วนแอมกะพรุนถ้วย แอมกะพรุนไฟ และแอมกะพรุนลาย มีพิษ, กะพรุนก็เรียก แต่แอมกะพรุนที่ผู้เขียนจะนำเสนอเป็นชื่อของพรรณไม้ชนิดหนึ่ง ซึ่งคณะกรรมการจัดทำอนุกรมวิธานพืชสำนักงานราชบัณฑิตยสภา ได้อธิบายลักษณะไว้ดังนี้

“ดอกแอมกะพรุน” มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Rhizanthus infanticida* Bänziger et B. Hansen จัดอยู่ในวงศ์ Rafflesiaceae เป็นพืชเบียนไม่สังเคราะห์แสง อาศัยเกาะกินน้ำเลี้ยงจากพืชอื่น ใบลดรูปเป็นเกล็ด ไม่มีสีเขียว ดอกแยกเพศต่างต้น

สีแดงอมน้ำตาล ดอกตูมทรงคล้ายรูปไข่อ่อนสีซีด เมื่อเจริญมากขึ้นครึ่งบนของดอกตูมขอบกลีบรวมมีสีน้ำตาลแดง ส่วนบนสุดมักเป็นสีน้ำตาลทั้งหมดใบประดับลักษณะเป็นเกล็ด สีน้ำตาลเข้มเมื่อแก่ ขอบเรียบ ด้านในโค้งเป็นแอ่ง กลีบรวมโคนเชื่อมกันเป็นรูประฆังกว้างเมื่อเจริญเต็มที่โดยรวมมีสีน้ำตาลเข้ม โคนสีเหลืองซีด ปลายสีเหลืองถึงสีน้ำตาลซีดมีสีชมพูประปราย ขอบครึ่งบนสีแดงอมน้ำตาล ด้านบนมีขนหลายแบบและหลายขนาด ตรงกลางดอกมีส่วนของก้านชูอับเรณูเชื่อมกันเป็นหลอดหรือเป็นแท่งยื่นขึ้นมาส่วนปลายกลมเป็นกระเปาะ ลักษณะแตกต่างกันตามเพศของดอก ผลแบบผลมีเนื้อหนึ่งถึงหลายเมล็ดรูปทรงกลม เมื่อสุกมีสีดำ เมล็ดมีขนาดเล็ก ผนังเปลือกชั้นนอกแข็ง ทน และนุ่ม มีเขตการกระจายพันธุ์ในประเทศไทยทางภาคใต้พบตามป่าดิบชื้น ที่สูงตั้งแต่ใกล้ระดับทะเลถึงประมาณ ๕๕๐ เมตรออกดอกและเป็นผลเดือนมกราคมถึงเมษายน ในต่างประเทศพบที่มาเลเซียตะวันตกและเกาะสุมาตรา.

นุกพร ชื่นใจดี